

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte Ministerul Federal pentru Europa, Integrare și Afaceri Externe al Republicii Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, Fundația Culturală Elvețiană Pro Helvetia, KulturKontakt Austria (din însărcinarea Cancelariei Federale a Republicii Austria), Goethe-Institut, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului Principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania, Ministerul Culturii și Informației din Republica Serbia, Ministerul Culturii și Identității Naționale din România, Ministerul Culturii din Muntenegru, Ministerul Culturii din Republica Macedonia, Târgul de Carte de la Leipzig și Fundația S. Fischer.

traduki^T

GUY DE POURTALÈS

Pescuirea minunată

Traducere și note de
IRINEL ANTONIU

CUPRINS

CARTEA ÎNTÂI. ȚARA HIMERELOR	5
CARTEA A DOUA. ULTIMA ELOIZĂ	59
CARTEA A TREIA. FII NEASCULTĂRII	127
CARTEA A PATRA. LOUISE	247
CARTEA A CINCEA. CALUL ROȘU	327
CARTEA A ȘASEA. ANTOINETTE	381
EPILOG. UN CER NOU ȘI UN PĂMÂNT NOU	481

I

Se întorseseră de la cimitirul satului de o jumătate de ceas. Automobilele și trăsurile care, cu puțin timp în urmă, umpleau curtea și drumurile de acces spre Tannery plecaseră înapoi spre Geneva. Nu mai rămânea acum, în salonul „casei mici”, decât familia îndoliată, așezată în cerc în jurul locului gol unde sicriul, în ultimele două zile, forma un munte de cruci și de coroane. Toți vorbeau încă în șoaptă, de parcă moarta s-ar fi aflat tot acolo, în lunga ei cutie de stejar capitonată cu satin alb și împodobită cu trandafiri.

Bătrânul doctor Nadal, care tocmai își pierduse fiica, își sufla zgomotos nasul și murmură ceva nedeslușit privind și soția, deja încovoiată cu totul sub marele voal de crep. Nepotul și nepoata lor Galland se străduiau zadarnic să găsească vreo vorbă de alinare scoasă din Sfintele Scripturi și se întorceau, căutându-i aprobarea, spre pastorul care oficiase trista ceremonie. Singuri, cei trei domni de Villars rămâneau tăcuți. Cel mai mare, domnul Leopold, coborât din pădurile sale din Munții Jura, părea preocupat să-și ascundă sub scaun pantofii mari de pădurean, în timp ce fratele său Ferdinand, „căpitanul”, cum era supranumit, își răsucea mustața căruntă cu o mână, iar cu cealaltă mângâia măciulia bastonului. Cât despre Armand de Villard, văduvul, el nu privea, nici nu auzea nimic.

– Rămâneți toți la cină, nu-i așa? zise deodată soacra lui, doamna Nadal.

Și, ca și cum aceste cuvinte ar fi reînnotat brusc firul care-i lega de viață, toți se ridicară în același timp. Se auzi un zgomot de scaune mișcate, de uși deschise și închise, de pași pe scară, iar toată lumea se îndreptă spre „casa mare”, castelul Tannery, a cărui frumoasă fațadă Ludovic al XV-lea se detașa la distanță de o sută de pași pe fundalul copacilor din parc.

Armand de Villars rămase singur în galerie, cu ochii ațintiți în față, spre lac. Văzu trecând în depărtare vaporul de ora patru și se gândi „trebuie să fie *Helvétie*“. Își scoase ceasul: patru fix. Nimic nu se schimbase în orarul lumii. O coșofană veni să se așeze pe teiul înalt de pe peluză, cărâind îndelung în liniștea verii. Două veliere se urmăreau pe lângă coasta Savoiei, iar Mont Blanc, rigid și el ca un cadavru, umplea orizontul cu frumusețea lui rece.

La marginea terasei, cei doi copii îndoliați după mama lor se jucau cuminți în iarbă cu verișoara lor de-a doua, Antoinette Galland, care se amuza luându-și și punându-și înapoi pe capul cu păr brunet și buclat o pălărie mare de paie prinsă la gât cu un elastic. Armand își lăsa să rătăcească pentru o clipă asupra lor privirea de un albastru intens, care nu-i vedea. Dar cineva rămăsese în salon, cineva care tuși, își suflă gălăgios nasul, își dresе vocea, își suflă din nou nasul, iar domnul de Villars îl recunoscuse fără să se întoarcă pe doctorul Nadal, socrul lui.

– Curaj, Armand, curaj! spuse acesta venind lângă ginerele său în galerie. Încercarea e grea... Și ce vreme frumoasă acum! Nu, mi se pare imposibil... absurd...

Era un bătrânel cu favoriții cărunți, nasul rotund și chipul binevoitor și preocupat.

– O adevărată vreme de regată, dragul meu, continuă el aruncând o privire circulară spre parcul care se întindea dincolo de calea ferată și de drum, până la lac... Ah, sărmana micuță... E îngrozitor...

Scoase din buzunar o batistă mare, își suflă din nou nasul, își șterse două lacrimi care i se prelingeau pe obraji palizi și îl bătu de câteva ori pe umăr, afectuos, pe soțul fiicei sale. Dar Armand de Villars nu răspunse nimic, nu făcu nici o mișcare și continuă să privească fix în gol.

– Te las; mă duc la doamne.

Doctorul Nadal coborî la rându-i scara, cu trupul pipernicit plutind nostim în hainele negre cumpărate în ajun de la Geneva, pentru ceremonie.

Rămas singur, Armand de Villars își scoase pipa din buzunar, o umplu, o aprinse și ridică ochii spre cerul imperturbabil, de unde Florence contempla, poate, scumpul ei Tannery, plin de flori, de păsări, și pe bărbatul pe care-l iubise atât de mult.

Fuseseră căsătoriți zece ani. Li se născuseră doi fii; o febră puerperală îi răpise, în trei zile, pe mamă și pe ultimul ei prunc. În trei zile ale acestei veri minunate, fericirea lui se năruia.

Florence fusese transportată la clinică îndată ce nașterea se dovedise dificilă, iar mâinile lor nu se desprinseseră în orele acelea cumplite. Revedea capul chel al medicului, halatul lui alb cu buzunarul rupt, forcepsul scânteietor. Nările lui încă respirau mirosul de cloroform. Copilul nu supraviețuise. Florence somnola, inconștientă fără îndoială, cu chipul roșu și ud, iar el își amintea că undeva o flașnetă cânta *Dunărea albastră*. Deodată fusese smuls de lângă soția lui. Se sfârșise. Ea nu mai deschisese ochii, nici nu mai rostise vreun cuvânt. Viața îi părase trupul viguros fără ca ea să facă nimic pentru a o reține. Două zile și două nopți îl despărteau deja de acel abis.

Și apoi toată lumea aceea, la cimitir. Pe două rânduri, mulțimea tocmai defilase, pentru „omagiu“, prin fața lui, a copiilor și a domnilor din familie, după vechiul ritual calvinist. Acum începea o altă viață. Din Florence nu aveau să mai rămână decât rochiile atârinate în dulap și şuvița lungă de păr negru pe care Berthe Galland, vara ei, o tăiașe, închisă într-un plic pe care el îl simțea umflându-i buzunarul.

Pe la ora șase, soarele începu să coboare, iar umbrele se alungiră pe peluză. Un pas șovăitor făcu să tremure scara de lemn și un bărbat scund și bărbos, în redingotă, ținându-și respectuos pălăria în mână, se înfățișă la intrarea galeriei. Se înclină și își încheie haina.

– Am venit după ordinele pentru mâine, domnule, spuse el cu vocea coborâtă și blândă, aruncând o privire umilă spre domnul de Villars, care-l măsura cu un aer absent.

– Ah! făcu el, ca și cum ar fi căutat în amintiri.

Apoi un gând păru să urce din adâncurile memoriei:

– Ei bine, spuse el cu o oarecare bruschete, cum a mers azi?

– Bursă slabă, domnule, slabă pe toată linia. Mai ales cuprul.

– Atunci?

– Cred că trebuie să vindem și să așteptăm. E și părerea domnilor Galland. America e periculoasă în momentul ăsta. Dar se vorbește în continuare de societatea De Beers și de minele de aur.

Viitorul e în zona asta, în ciuda tuturor lucrurilor. Vă rog să mă scuzați, domnule, într-un asemenea moment...

– Faceți cum e mai bine, domnule Landrizon, faceți cum e mai bine. Acum nu prea mă interesează...

– Mi-am permis să vă pregătesc ordinele, reluă bărbosul scoțând o hârtie din portofel. Iată... Numai ca să respectăm regulile. Vă rog să semnați, adăugă el dându-i condeiul domnului de Villars.

Se înclină din nou și spuse cu o voce egală:

– Fiți încredințat, domnule... vă rog să mă scuzați... aceste împrejurări tragice și dureroase...

Plecă fără a face treptele să trosnească, iar persoana lui firavă dispăru în tenebrele pădurii, înspre gară.

Ellen Smith, bătrâna guvernanta englezoaică, îi chemă pe copii și pe verișoara lor la cină. De patruzeci și opt de ore plângea întruna; lacrimile, ochii roșii și umflați și suspinele ei îi speriau mult mai mult decât moarta frumoasă pe care o sărutaseră în ajun pentru ultima oară în patul ei de trandafiri roșii și albi. Deja nu-și mai aminteau de ea decât prin hohotele de plâns ale bunicii și ale guvernantei lor. Paul, cel mare, își aduse totuși aminte că la micul dejun ea lăsa mereu pe farfurie cele două capete ale cornului.

– De ce?

– Pentru că trebuie lăsate.

– Pentru cine?

– Pentru doamna Nimeni.

Doamna Nimeni era o locuitoare invizibilă a casei, a cărei treabă era să ascundă jucăriile, să golească cutiile de ciocolată, să împodobească pomul de Crăciun. Paul era mereu rugat să o caute. Se achita conștiințios de misiune, cotrobăia prin dulapuri, se uita sub masă, în spatele draperiilor, iar când se întorcea cu coada între picioare, mama lui se încuiase în camera ei împreună cu această doamnă imposibil de prins.

– Ai văzut-o măcar o dată? Întrebă cu gravitate micuța Antoinette.

– Nu, niciodată.

– Poate că a murit și ea, zise Edmond lingându-și limba.

– Da, bineînțeles, a murit, zise bătrâna englezoaică, ai cărei ochi începură iar să lăcrimeze.

Copii se uită unii la alții fără a îndrăzni să-i pună vreo întrebare. Paul avea puțin peste opt ani, Edmond șapte, Antoinette abia cinci. Băieții purtau bluze marinărești albe, cu guler mare și nod de satin negru. Li se permise să joace loto în camera lor în seara aceea, părinții lor fiind adunați cu toții în „casa mare”. Pe la nouă, Ellen veni după micuța Antoinette, care pica de somn, o înveli în paltonul ei și o așeză gata adormită în trăsura care ducea familia Galland acasă, la Grande Coudre, de partea cealaltă a parcului. Apoi băieții se dezbrăcară și abia se strecuraseră în paturi când tatăl lor intră să-i sărute. Era prima oară când venea la ora lumânărilor. Se speriară puțin văzându-l pe acest zeu de temut care se apleca deasupra lor și apoi se sprijinea cu coatele de capătul patului lor ca să-i asculte spunându-și rugăciunea. „Tatăl Nostru care ești în Ceruri, sfințească-se Numele Tău, vie împărăția Ta...” Când Edmond termină, își dădură seama cu groază că pe chipul bronzat curgeau lacrimi. Abia atunci înțelesesă că nu aveau să-și mai vadă niciodată mama și, cufundându-și capul în perne, începură să plângă.

La începutul toamnei, domnul de Villars cumpără un apartament la Geneva și își instalează acolo familia, care continuă mult timp să poarte doliu.

Mărginită de cele două porți pentru vehicule ale unor frumoase reședințe din secolul al XVIII-lea, ale căror fațade cu blazon se aliniază mai sus de promenada Treille și de Place Neuve, rue des Granges se scaldă în soarele celor bogăți. Odinioară era populată de diverse ramuri ale dinastiilor austere și harnice care au făcut din Geneva mai întâi Roma calvinistă, apoi o capitală a științelor și a băncilor. Astăzi, majoritatea acestor nobile locuințe se împart în apartamente locative, dar destul de spațioase ca să adăpostească în deplin confort o familie numeroasă.

Domnul de Villars se înrudea, ca și soția pe care tocmai o pierduse, cu toată rue des Granges. Ca și ea, aparținea unei familii de origine franceză, convertită la Reformă spre sfârșitul secolului al XVI-lea și refugiată încă din acea epocă la Geneva, unde își ocupase curând locul în Consiliul Republicii. Era așadar pe deplin acasă în orașul unor Calvin și Théodore de Bèze, deși starea lui civilă nu-l

readusese aici fără câteva ocoluri. Într-adevăr, trei Villars își căutaseră dragostea și averea la Neuchâtel, la Bordeaux și în Anglia, ceea ce le sporise în mod deosebit înrudirile. Dar aceste excepții nu făceau decât să confirme regula care spune că nu există salvare în afara cartierului îngust unde orele sunt bătute de clopotul de la Saint-Pierre. Căci, oricât de cosmopolite le vor fi fost existența și mariajele, patricienii din Orașul de Sus sfârșeau întotdeauna prin a se întoarce acasă pentru a muri sub portretele unor strămoși pictate de Gardelle, de Liotard, de La Tour sau Massot.

Paul și Edmond intrară ca elevi externi în cea mai mică clasă a unei școli pregătitoare pentru liceu: Școala Pradier. Fură împoponați cu chipiu, veston negru cu nasturi militari și un număr matricol, primele simboluri ale acestei uriașe lumi mici a ocnașilor învățăturii în care sunt înrolați tinerii din țările civilizate. Numărul lui Paul era 43. Cel al fratelui său, 44. Toată clasa întoarse capul să-i vadă intrând.

Încă de a doua zi, cei doi nou-veniți își aleseseră prietenii și se amestecaseră în turmă.

Școala se voia întrucâtva militară, fiindcă în Elveția, țară neutră și cu miliții, orice cetățean este soldat. Trei locotenenți de treisprezece sau paisprezece ani, zece subofițeri și cincizeci de trupeți formau efectivul acestui batalion al viitorilor bancheri, savanți și magistrați ai Republicii. Când notele erau bune, erai „liberat” sâmbătă după-amiază. Când nu erau, trebuia să te întorci în ziua aceea în clasă pentru a face teme suplimentare. La amiază, copiii veneau acasă să mănânce. Lecțiile continuau de la ora două la patru, apoi toți plecau în grupuri, cu ghiozdanele în spinare, oprindu-se la fiecare sută de metri pentru o partidă de bile pe trotuar. După aceste bile îi lăsa gura apă lui Paul: agata cu miez inexplicabil, ochii-de-pisică, delicatele cornaline cu cercuri ca ale lui Saturn și ale mapamondului. Nu abandona partida până nu auzea la colțul unei străzi muzica orchestrei Alessandro: șapte muzicieni așezați pe scaune pliante, viori, harpă, flaut, violoncel și contrabas. Când începeau să cânte, copiii, fascinați, veneau din toate părțile, iar Paul simțea cum muzica pune stăpânire pe pân-tecele lui. Nimeni nu mai mișca. Se uitau la botinele acelor domni, la hainele lor bine aranjate, la instrumentele lor prețioase și

fragile, fără a îndrăzni vreunul să-și îndrepte ochii spre chipurile absente, călătoare prin spațiu. Aceste ființe supraomenești binevoiau apoi să plimbe talgerul în care puneai, cu roșeața rușinii, două monede de cinci centime.

Acasă, băieții își expediau „sarcinile” sub ochiul incompetent al bătrânei Ellen Smith și adesea între cei doi frați se iscau bătălii, mai răutăcioase, mai aspre decât cu camarazii, cum se obișnuiește în războaiele civile. Domnul de Villars stătea în capul mesei la cină, în sufrageria întunecoasă cu vedere spre stradă. După care se așeza la pian, iar puștii îl ascultau de departe, buchisindu-și gramatica latină, pe acest tată iubit, temut, îmbrăcat cu totul în negru.

Uneori le vorbea despre tatăl lui, un colos cu favoriți, puternic ca un Hercule de bălci, mare vânător, băutor strașnic, care trăise singur pe proprietatea sa de la Belmont, pe malul lacului, unde murise la optzeci și opt de ani în urma unui acces de furie. În contrast cu acest bătrân autoritar, domnul de Villars își deplângea îngăduința, slăbiciunea. Mereu atent și grijuliu, îi înfofolea pe cei doi băieți în paltoane, îi înfășura în fulare, le puneă galoși în picioare, fiindcă trăia cu groaza răcelilor. Dar această afecțiune atât de viu exprimată în privirea lui albastră și în mâinile lui calme nu-și găsea drum spre buzele lui. Un fel de falsă rușine, poate și teama de râsul critic și necruțător al copiilor, făcea imposibilă orice efuziune. Umbra lungă și rece a lui Calvin, care se întindea de la Saint-Pierre până pe rue des Granges, cerând, pe deasupra, ca toată iubirea să-i fie rezervată lui Dumnezeu.

Trecură patru ani. Într-o iarnă, băieții fură lăsați la pensionul școlii, în timp ce văduvul pornea la drum spre sud. Fu o iarnă foarte grea. Portul îngheță într-o singură noapte de decembrie. Valurile, pe jetelă, nu avură timp să se refugieze îndărătul molului: prinse în zbor, se schimbau în statui de gheață, în niagare imobile. Patinatorii alunecau pe acest vitraliu albastru sub care Ronul amortit curgea încet spre Provența. Domnul Antoine Pradier își duse aici elevii din pension, într-o duminică, și făcu împreună cu ei o traversare antarctică. Seara, după cină, se duseră să vadă magazinele de pe străzile de jos, unde se îngrămădeau jucăriile de Crăciun. Dar Paul nu era ispitit nici de șinele de cale ferată, nici de

trăsurile cu cai, nici măcar de un vapor cu greement complicat. Ceea ce și dorea el era un cuțit cu zece lame, un pachet de cărți și o căciulă din blană de iepure cum văzuse pe capul unui coleg. Primi această căciulă în ajunul Anului Nou, ca să cutureie barăcile de bălci înșirate pe cheiul Ronului.

Bucuria îi dădu aripi și-l umplu de o asemenea îndrăzneală încât se descotorosi de „moș” Antoine și intra la Petoman. Apoi vru să viziteze *Marele Muzeu Anatomic Dupuytren*. Dar intrarea era permisă numai adulților. Se mulțumi cu *Frumoasa Fatma*, care ghicea și dansa din buric. Era o arăboaică greoaie, pe jumătate acoperită cu vâl, care lucra pe o scenă minusculă în fața unei duzini de spectatori. Hârtia aromatică și o rampă cu bucăți de sticlă roșie și albastră o învăluiau pe această fată într-un miros fad și o lumină farmaceutică. Odată terminat dansul, un algerian în burnuz îi invită pe amatori să treacă în salonul particular al frumoasei, care, pentru cincizeci de centime, îți făcea horoscopul, iar pentru un franc în plus îngăduia să-i atingi pânțele în timpul mișcărilor. Publicul, aparent dezamăgit, ieși. Dar Paul rămase, învârtind în mână o monedă de un franc pe care în cele din urmă i-o întinse bărbatului. Acesta ridică o draperie și-l împinse în fața fetei care-și scosese vâlul și stătea în genunchi pe un divan. Văzându-l, ea pufni în râs, dar își începu dansul pe loc, rotind din șolduri cu brațele ridicate și făcând să tresalte un pânțec rotund și alb pe care se detașa buricul adânc, pe care Paul îl fixa cu un aer prostesc.

– Ei, spuse ea, nu pui mâna?

Această tutuire îl trezi. Avea să vadă ea că lui nu-i era frică. Își lipi mâna de acea piele umedă și fremătătoare al cărei contact îl umplu de dezgust, de stânjeneală și de un soi de milă pentru acea femelă cu ochi de măgăriță. Cu multă naturalețe, ea își aruncă brațele în jurul gâtului lui Paul și îl sărută.

– Săracul băiețel, zise ea strângându-l la piept.

Dar el nu renunță, dimpotrivă. Ținea la onoarea de a fi curajos și de a-și păstra palma bine apăsată pe pielea moale, foșnind de paie, până avea să se producă minunea despre care nu știa mare lucru, dar pentru care plătise dinainte. Totuși nu se întâmpla nimic.

– Te amuză? zise ea.

– Da, mi se pare interesant, răspunse el cu aplomb.

Stupidul dans aproape că încetase. Femeia ținea mâna puștiului și o plimba pe pânțele ei care nu se mai mișca.

– Hai, șterge-o, zise ea deodată. Ai căpătat destul pentru banii tăi.

Fără să priceapă nimic, Paul o salută pe odalișcă ridicându-și căciula din blană de iepure și ieși din baracă. Dar nu mai avea chef de caruselurile care scoteau fum și şuierături și în care o întreagă mulțime se înghesuia tipând. Porni să-l caute pe „moș” Antoine, se declară obosit și rumegă în patul său această aventură brutală care-l costase francul nou și frumos pe care-l primise. Îi părea rău după el. Dar rămăsese cu o mândrie nemaipomenită după acel sfert de oră de îndrăzneală. Buricul acela i se părea foarte amuzant – și murdar – fiindcă și el avea unul în care căuta cu unghia fire de praf pătrunse nu se știe cum. La ce putea să folosească ochiul acela prostesc din mijlocul corpului? E sigur că oamenii mari au ceva bestial și rău. Nici el, nici Edmond n-aveau chef să devină oameni mari. „Măcar de-am rămâne întotdeauna copii”, spuneau ei.

Se jucară repetându-și numele de douăzeci de ori, de o sută de ori la rând, despărțind silabele, străduindu-se să le desprindă de persoana lor până nu mai erau decât un zgomot vag, până nu mai aveau nici o semnificație și deveneau complet străine.

Deodată „Milostenia”, clopotul cel mare și vechi al catedralei, începu să bată. Se intra într-un nou an. Se dădură încetișor jos din paturi ca să-și vadă cadourile, ascunse după sobă. Două pachete mari pentru fiecare, conținând cărți și albume pentru colecțiile lor de timbre. Într-al lui Paul se afla și cuțitul cu zece lame, atât de dorit, învelit într-o hârtie pe care Antoinette scrisese cu scrisul ei mare și încă neformat: „Pentru scumpul meu Paul, de la micuța lui Antoinette”.

II

Cum nu acceptase niciodată să se instaleze în Micul Tannery după ce rămăsese văduv, Armand de Villars redeschise casa de la Belmont, veche proprietate a familiei mamei sale, situată pe malul lacului și pe care o deținea împreună cu frații săi mai mari, amândoi burlaci. Sacrificând aproape jumătate din avere, cumpără părțile lor și se stabili în această mare reședință, nelocuită de douăzeci de ani, cu cei doi fii și o guvernantă, domnișoara Chevalier.

Uriașa „carte de familie“, ținută cu grijă sub lacăt, se deschidea la data de 1840 cu aceste cuvinte din Sfânta Scriptură: „Domnul binecuvântă locuința celor neprihăniți. Făgăduințele lui Dumnezeu sunt da și amin“. Domnul de Villars își reîncepu aici viața, dar o viață cu totul diferită de cea de la Tannery, unde cei zece ani de căsnicie ai săi lăsaseră amintirea unei luni de miere prelungite la nesfârșit. Din ziua când el se trezi singur pe pământ, ochilor binevoitori din familie li se păru că ruda lor se dedubla, că ducea întrucâtva două existențe. Una se desfășura la Belmont, într-un cadru modelat atât de atent după obiceiurile rurale, între lac, vie, câmpuri și cel două pădurici aparținând de domeniu, încât părea imposibil de introdus și cea mai mărunță variație. Cealaltă, despre care nu se știa nimic, se petrecea în străinătate și nimeni nu se putea lăuda că ar cunoaște-o. Armand de Villars era un tată model, căruia familiile Galland și Nadal nu-i puteau reproșa decât că este puțin cam cheltuitor. Dar, chiar dacă el avea pasiunea vânătorii și a velierelor și ținea trei cai în grajdurile sale și un personal destul de numeros, recunoșteau că Belmont, cu ferma, viile, dependințele și portul său, cerea o cheltuială destul de importantă. Își creștea fiii cu grijă, îi învăța el însuși ceea ce știa: călăria, bunele maniere, istoria naturală, muzica și navigația. Pentru restul, se

bizuia pe liceu și pe domnișoara Chevalier, o „perlă“ pe care i-o procurase vara lui, Berthe Galland.

De două sau trei ori pe an, totuși, era cuprins de un fel de frământare bizară. Chipul său nobil, de obicei atât de calm, se tulbura și trăda nu se știe ce agitație interioară. Ochii lui, de un albastru atât de senin, nu mai reușeau să se fixeze pe ziar sau pe cărți. Pianul îi devenea insuportabil și încuia capacul cu cheia. Atunci pleca în străinătate. Sau se ducea la vânătoare sau naviga toată ziua. Uneori își chema fiul cel mare și se îmbarcau amândoi pe un velier al cărui marinar ridicase pânzele.

Anotimpuri întregi nu mai vorbeau decât despre o fungă întinsă prost, despre o contrarandă prea adâncită, despre norii rostogoliți pe Jura, despre modul în care se nasc brizele. Câteodată domnul de Villars râdea cu un răs invizibil. Sau comenta un fragment muzical pe care Paul îl studia pentru doamna Bastien, profesoara lui de pian. Atâta tot. Niciodată vâlul nu se ridică de pe trecutul tatălui; niciodată nu se trase din fața viitorului copilului. Și totuși se înțelegeau. Un fel de identitate secretă și fizică exista între ei.

Într-o duminică, după ritualul de familie care se ținea în salon și în cadrul căruia fiecare, pe rând, citea un pasaj din Evanghelii, tatăl își luă cei doi fii și urcară în bibliotecă. O încăpere retrasă și plăcută, la mansardă, cu pereții acoperiți de cărți, al căror miros de piele și de ceară era aproape la fel de îmbătător ca mirosul de gudron și de lac al *Ondinei*.

– Ei bine, iată, e vorba de Ellen... zise domnul de Villars, a cărui frunte se brăzdă. Biata Ellen... E foarte bătrână. O minunată persoană în vârstă, care v-a fost cu totul devotată. Dar e obosită, atât de obosită... și voi ați crescut prea mari pentru biata femeie...

Ei ghiciseră imediat: era o uneltire a mătușii Berthe și a domnișoarei Chevalier. Încremenți de groază, de deznădejde, simțind cum li se năruie copilăria, sub picioare li se deschidea cea de-a doua mare groapă săpată de moarte. Asistau, neputincioși, la moartea unui suflet bătrân pe care nu-l putea salva nimic, căci știu că o hotărâre luată rămânea de neclintit.

- Când pleacă? întrebă Edmond, tremurând tot de mânie.
- Peste o oră.
- Vă urăsc, spuse copilul. Vă urăsc pe toți.